

LsN Veli-Pekka Hautamäki
Demokratia- ja julkisoikeusosasto
Oikeusministeriö

LAUSUNTO

24.3.2021

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle

Vesi on meidän - kansalaisaloite vesihuollon yksityistämisen estämiseksi (KAA 2/2020 vp)

Maa- ja metsätalousvaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä lausunnon otsikossa mainitussa asiassa. Lausuntopyynnön liitteenä on toimitettu myös valtiovarainministeriön lausunto, johon pyydetään kiinnittämään huomiota erityisesti perustuslakiin liittyvien näkökohtien osalta.

Kansalaisaloitteessa ehdotetaan, että käynnistettäisiin valmistelu sellaisen lainsäädännön aikaansaamiseksi, jolla estetään julkisomisteisten vesihuoltotoimintojen myyminen kaupallisille yksityisille toimijoille.

Tyypillisenä julkisomisteisena vesihuoltotoimintona voidaan pitää kunnan tai kuntayhtymän omistamaa liikelaitosta. Kaikki vesihuoltotoiminnot eivät kuitenkaan ole julkisomisteisia, esimerkkinä yksityistalouksien muodostamat vesiosuuskunnat. Yhteiskunnan vesihuolto saattaa olla järjestetty myös yhtiömuotoisesti siten, että kunnalla (tai kunnilla) on määräysvalta osakeyhtiössä, mutta yksityisen omistuksen osuus saattaa olla huomattavan suuri.

Lainsäädäntö antaa myös julkisille toimijoille niiden toiminnan puitteissa oikeuden hallita niiden hallussa olevaa omaisuutta sillä tavoin, kuin se katsotaan tarkoituksenmukaiseksi. Kuntien kohdalla asiassa on erikseen huomioitava myös Suomen perustuslain (731/1999) 121 §:ssä taattu kunnallinen itsehallinto.

Oikeusministeriö toteaa, että vesihuoltolain (119/2001) nojalla kunnilla on keskeinen vastuu vesihuoltoon liittyvistä asioista. Vastuu on sinänsä riippumaton vesihuoltojärjestelmän omistuspohjasta, ja vesihuollon järjestämisratkaisut voivat olla hyvin erityyppisiä kuntien erityispiirteistä riippuen.

Sikäli kuin asiassa keskeisesti on kysymys kunnan velvoitteesta omistaa vesihuoltolaitos (tämä velvoite tulee kääntäen kiellosta myydä vesihuoltolaitos), tulee perustuslain 121 §:n 2 momentin ohella (kunnille annettavista tehtävistä säädetään lailla), tulee huomioida myös kuntien mahdollisuudet tosiasiallisesti selviytyä velvoitteistaan, kuten edellä viitatussa valtiovarainministeriön lausunnossakin tuodaan esiin.

Oikeusministeriö pitää kysymystä vesihuoltolaitosten omistuspohjan sääntelystä sekä vesihuollon sääntelyjärjestelmän kokonaisuuden että kunnallisen itsehallinnon kannalta merkittävänä. Näitä koskevat muutokset tulee perustaa

riittäviin selvityksiin ja eri oikeudelliset näkökohdat huomioon ottavaan valmisteluun. Oikeusministeriöllä ei kansalaisaloitteen perusteella ole edellytyksiä arvioida lainsäädäntömuutosten tarvetta.